

Drie generaties stralende vrouwen

Honderd jaar geleden ontving Marie Curie haar tweede Nobelprijs. Dat wordt dit jaar, het jaar van de Chemie, herdacht. Maar Marie en haar dochters waren ook vrouwen van vlees en bloed en van emoties. Dat bewijzen de brieven die kleindochter H  l  ne Langevin-Joliot (foto) uitgaaf.

DOOR ELIANE VAN DEN ENDE

Ze werd wel 102.

Amper twee was Eve toen haar vader, Pierre Curie, in 1906 door een paardencar werd omvergereden en stierf. Dat stomme onge- luk tekende Marie Curie voor de rest van haar leven. Nooit heeft Irène haar moe- der over haar vader horen vertellen. En misschien is dat de reden waarom ze zo gedreven bleef verder wroe- ten en waarom ze, na de eer- ste Nobelprijs voor Natuurkunde (in 1903), ook een tweede voor Scheikunde (in 1911) bin- nenrijfde. De eerste per- soon die er twee kreeg.

Samen met haar schoon- vader voedt Marie haar twee dochters op. In een kleine eindnoot van een reisbrief uit 1922 schrijft ze aan fien in Bretagne: "Zonder nieuws van jullie en van het laboratorium ben ik erg ongerust alsof ik op een andere planeet ben." "Het lab is nooit afwezig", weet kleindochter H  l  ne Langevin-Joliot.

Niet zo verwonderlijk dus dat dochter Irène tijdens de eerste wereldoorlog haar moeder met haar röntgenapparaat bij- staat om de gekwetste soldaten te hel- pen. Irène Curie, dan 17, volgt -naast haar opleiding aan Sorbonne - ook een ver- pleegsteropleiding om die toestellen, 'les petites Curie', te kunnen hanteren.

In het 'Radium'-instituut van haar moeder, ontmoet Irène Curie na de oorlog Frédéric Joliot, een *pr  parateur* van

■ Marie Curie (derde van rechts) met haar dochters Irène en Eve en de journaliste Marie Mattingly-Meloney (links) in New York.

haar moeder. Waar Marie Sklodowska de assistente van de gevestigde naam Pierre Curie was, leerde Irène die aan haar doctoraat werkte, haar toekomstige de rudimenten van de kernfysica. Samen werkten ze vanaf 1939 aan een project voor een Franse atoombom en deponeerden ze daarvoor een brevet. Een jaar na de dood van Marie, in 1935, kreeg het echtpaar Irène Curie - Frédéric Joliot ook de Nobelprijs voor Scheikunde. "Kleine ontdekkingen geven een groot plezier", aldus Irène.

Marie Curie was een geemancipeerde vrouw in daden die ervoor zorgde dat ook meisjes praktisch wetenschappelijk onderricht kregen. Dochter Irène was

meer een strijdjustige feministe. In 1936 werd Irène Curie (1897-1956) staatsse- cretaris voor Wetenschappelijk Onderzoek in de regering van het Front Populaire. Zoals haar moeder zal ook Irène sterven aan de gevolgen van te grote blootstel- ling aan radioactieve stralen.

Aan haar dochter H  l  ne heeft ze - op haar beurt - de goesting voor weten- schappen doorgegeven: "Als kind werd ik opgevoed met de gedachte dat een meisje de kost moest verdienen, maar niet per se in de wetenschappelijke wereld. En ik leerde ook dat een lab een team van mensen is. Wetenschap is een groepswerk, niet dat van een eenling."

Ook H  l  ne Joliot (1927) is ingenieur

met specialisatie kernfysica en een prof die al verscheidene belangrijke ontdek- kingen op vlak van radioactiviteit deed. Zoals haar ouders heeft de (gepen- sioneerde) onderzoeksdirecteur bij het prestigieuze CNRS (Centre National de Recherche Scientifique) een sterk en- gagement: ze is een militante voorstander van het pacifistisch gebruik van atoom- energie. Als lid van verschillende Franse adviescomités pleit ze hevig voor meer vrouwen in wetenschappelijk onder- zoek en onderwijs: "Als je scheikundige wilt worden, probeer dan te weerstaan aan de groeiende neiging van agressieve competitie tussen individuen. Onderzoek is een enorm veeleisende activiteit maar het meeste succes kan bereikt worden door een goed even- wicht tussen persoonlijk engagement en collectief onderzoek, tussen persoon- lijk en familiaal leven en tussen je ver- antwoordelijkheid als wetenschapper en burger in de maatschappij."

Als bestuurder van l'Union Rationaliste, een vereniging tegen alle dogma's en inductinatie, jivert H  l  ne voor vrijheid, de lekenstaat en degeelijk openbaar onderwijs. "L'Union Rationaliste werd in 1930 opgericht door fysisch Paul Langevin. Hij was een discipel van Pierre Curie en minnaar van Marie Curie. Hoewel de liefdesaffaire na de dood van Pierre plaatsvond, was het toch een groot schandaal in Frankrijk. H  l  ne Joliot is - op haar beurt - gehuwd met Michel Langevin, de kleinzoon van... Paul. Een familie met een grote uitstraling.

Radium eyes

De band tussen Marie en haar twee dochters blijkt uit deze correspondentie bijzonder nauw. Ook al draafde Marie van hot naar her, een nest creëren waar iedereen mekaar terugvond was voor haar essentieel. Alsook de tuin: toen Marie in Zuid-Frankrijk een huis liet bouwen, hield ze zich eerst met de groenvoorziening bezig. Die liefde voor schoonheid gaf ze ook door aan haar jongste dochter. Eve (1904-2007), vol- gens de Amerikaanse pers 'the girl with radium eyes', wou aanvankelijk concert- pianiste worden, maar ging tijdens de oorlog aan de slag als oorlogscorrespon- dente in Afrika, de Sovjet-Unie en Azië, en gaf daar ook lezingen over. De bunde- ling van haar verslagen, *Journey Among Warriors*, werd in 1944 genomineerd voor de Pulitzer Prize.

Meer succes (en later ook kritiek) kreeg Eve Curie met een biografie over haar moeder. Ze huwde met diplomaat Henry Richardson Labouisse, die in 1965 de Nobelprijs voor de Vrede (voor UNICEF) kreeg. Ironisch stelde Eve, die nog een tijdje verantwoordelijk was voor vrou- wenzaken in de regering van De Gaulle, toen ze naar New York zou verhuizen: "Vijf Nobelprijzen zitten er in mijn fami- lie: twee voor mijn moeder, een voor mijn vader, een voor zijn zus en mijn schoonbroer en een voor mijn echt- genoot. Alleen ik was niet zo'n succes..."

■ Januari 1924. Marie Curie en haar dochter Irène aan het werk in het laboratorium in Parijs.

De brieven verhalen over kleine evenementen in een mensenleven. De vakantiehuizen, de vriendenkring in Bretagne. Haar wantrouwen jegens journalisten ook. Of haar verlangen om alleen te zijn en te schrijven

Marie Curie et ses filles: lettres van H  l  ne Langevin-Joliot wordt uitgegeven bij Flammarion.